
Kyrkomötet Kyrkorättsutskottets betänkande 2011:4

Medeltidskyrkor som världsarv

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2011:81 om att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheterna att nominera Sveriges medeltidskyrkor till världsarvslistan.

Kyrkorättsutskottet föreslår att motionen avslås med motiveringen att medeltida kyrkor i Sverige redan finns på världsarvslistan och att ytterligare kyrkor från medeltiden finns med på den svenska förslagslistan.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:81.

Motionens förslag

Motion 2011:81 av Margareta Carlenius och Monica Lago, Medeltidskyrkor som världsarv

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka möjligheterna att nominera Sveriges medeltidskyrkor till världsarvslistan.

Bakgrund

Traditionellt brukar man i europeisk historia ange att medeltiden inträder vid tiden för det västromerska rikets fall, ibland preciserat till år 476 efter Kristus. Den nya tidens början brukar anges till 1500-talets början. I svensk historia benämns de 500 åren från år 1000 som medeltiden. Åren 1060 och 1521 brukar anges som gränser.

Med sina kyrkor förvaltar Svenska kyrkan det största samlade kulturarvet i landet. Det fanns i december 2010 3 397 kyrkobyggnader i Sverige om man använder den definition av kyrkobyggnader som finns i kulturminneslagen och kyrkoordningen (SKU 2011:2). Av dessa kyrkobyggnader har 1 296 sitt ursprung från medeltiden. 429 av dem är uppförda under medeltiden och har inte genomgått någon planförändrande ombyggnad av långhus/kor. Ytterligare 203 kyrkobyggnader är uppförda under medeltiden och de har under denna tidsepok även ombyggt. Långhus/kor kvarstår dock oförändrade sedan dess. Därutöver har 564 kyrkobyggnader från medeltiden i senare tid om- eller nybyggts men där medeltida partier finns bevarade.

Till skydd för unika kultur- och naturvärden i världen antog Unescos generalförsamling den 16 november 1972 *Konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv*. Konventionens syfte att anslutna länder ska säkra skyddet för sina kultur- och naturarv. Sedan år 2010 är 187 länder anslutna till konventionen. Sverige ratificerade den år 1985. Ett världsarv måste uppfylla minst ett av tio upp-

satta kriterier. Varje land, som anslutit sig till konventionen, ska upprätta en lista på objekt, som landet önskar få uppfört på världsarvslistan. Slutligt beslut om världsarv fattar Världsarvskommittén efter hörande av några rådgivande organ.

För närvarande finns 936 objekt upptagna på världsarvslistan. Av dessa är 725 eller 77 procent kulturarv och 183 eller 20 procent naturarv. 28 objekt betraktas som en blandning av kultur- och naturarv. Geografiskt finns 42 procent av världsarven i Europa. I Sverige finns 14 världsarv. Det första, Drottningholms slott, uppfördes på listan år 1991. I två av Sveriges världsarv finns kyrkor uppförda under medeltiden med som en del av världsarvet. Det ena är Hansestaden Visby där Sancta Maria domkyrka utgör en del av arvet och det andra är Gammelstads kyrkstad där Nederluleå kyrka utgör en del av det arvet. Därutöver ingår ytterligare kyrkor i svenska världsarv dock inte med ursprung från medeltiden.

I den lista med förslag till svenska världsarv som upprättats finns tre objekt upptagna, nämligen kulturlandskapet kring Markim och Orkesta, Hälsingegårdar samt den systematiska biologins framväxt. I kulturlandskapet kring Markim och Orkesta ligger två helt bevarade medeltidskyrkor med samma namn.

I Sverige skyddas de kulturvärden som medeltida kyrkobyggnader utgör av bestämmelser i kulturminneslagen. Vidare bidrar staten med medel för att dessa kulturvärden ska bevaras för framtiden genom den kyrkoantikvariska ersättning som ges till Svenska kyrkan.

Utskottets överväganden

Rubrik

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:81
--

Kyrkorättsutskottet konstaterar att det i Sverige finns 14 världsarv och att i två av dessa finns kyrkor från medeltiden. På den förteckning, som upprättats för möjliga kommande världsarv i Sverige, finns kulturlandskapet kring Markim och Orkesta upptaget. Området har fått sitt namn efter de två medeltida kyrkor med samma namn, som ligger i området. Utskottet anser att motionens intention egentligen redan är uppfylld. Bland världsarven är kulturobjekt överrepresenterade liksom objekt som ligger i Europa. Dessa förhållanden kan enligt utskottet försvåra att ytterligare kulturbyggnader i Sverige förs upp på världsarvslistan.

Enligt motionens ordalydelse föreslås att möjligheterna undersöks för att uppföra Sveriges medeltidskyrkor på världsarvslistan. Då det i landet finns knappt 1 300 kyrkor från medeltiden är det utskottets uppfattning att motionens förslag är orealistiskt. Då kyrkor från medeltiden redan finns på världsarvslistan och kyrkor från medeltiden finns på Sveriges förslagslista på kommande världsarv föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 29 september 2011

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Margareta Andersson, ordförande

Göran Oscarsson, sekreterare

Beslutande: Margareta Andersson, ordförande, Jerry Adbo, Vanja Björsson, Jan Erik Forsberg, Mari Lönnerblad, Christina Andersson, Anna-Karin Westerlund, Mikael Härdig, Micael Dahlberg, Stig Göran Fransson, Anders Roos, Anders Linger, Helena Klahr Fast, Vivianne Wetterling och Marie-Helena Dahlberg.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Maria Lagerman, Carola Björkman, Marja-Liisa Jernberg, Lena Lindström, Torkel Selin, Georg Lagerberg, Anna Malmqvist, Håkan Sunnliden och Hans Weichbrodt.

Kr 2011:4

Biskop Jan-Olof Johansson har deltagit i utskottets överläggningar.